

רבי ינאי ברבי ישמעאל אמר תירוץ אחר: ברייתא, דדייקינן מינה דחשוד לזה ולזה איירי בכגון דהוה הך גברא חשיד אתרווייהו, על הטהרות ועל שביעית ומעשר. ואתא קמי רבנן, וקביל אתרווייהו להזהר בשניהם.

והדר איחשד אחד מנייהו, שחזר לסורו באחד מהם, ואפילו בטהרות. דאמרינן: מינו דחשיד אחא חשיד נמי אאידך. שהיות ובעבר הוא כבר נחשד על שניהם, לכן עתה הוא חוזר להיות כבתחילה ואינו נאמן על שניהם. אבל סתם החשוד על זה אינו חשוד על זה.

אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתימתא(25).

אבל חכמים אומרים: מי שהוא חשוד על השביעית חשוד אף על המעשר.

והוינן בה: מאן חכמים? דסבירא להו דהחשוד על השביעית חשוד אף על המעשר.

ואמרינן: רבי יהודה! דבאתריה דרבי יהודה, שביעית חמירא להו!

ומנלן דחמירא להו?

דההוא דהוה קרי לחבריה, שכינה שם גנאי לחבירו, וכינהו דיירא בר דיירתא, גר בן גיורת.

אמר לו השני: תיתי לי, שכר טוב מגיע לי, דלא אכלי פירות שביעית בוותך! וזה היה

במקומו של רבי יהודה. ומזה שהאשים את חבירו בדבר זה, שמע מינה חמירא להו שמירת דיני שביעית. ולכן, אם על האיסור החמור הוא חשוד, על הקל לא כל שכן.

איכא דאמרי: אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתימתא.

אבל חכמים אומרים: חשוד על המעשר הוא חשוד על השביעית.

ומאן חכמים?

רבי מאיר היא, דאמר חשוד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה. ונהגמרא בהמשך מביאה את דברי רבי מאיר.

רבי יונה ורבי ירמיה, שהיו תלמידי רבי זעירא. ואמרי לה, רבי יונה ורבי זעירא תלמידי רבי יוחנן, היו חולקים בלשונות אלו — דלעיל.

חד מהם אמר: אבל חכמים אומרים חשוד ל-ב על השביעית חשוד על המעשר.

ומאן חכמים? רבי יהודה היא. דבאתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית.

וחד אמר: החשוד על המעשר, חשוד על השביעית. ומאן חכמים? רבי מאיר היא.

בסוגיה שלפנינו דיני קבלת חבירות(26).

ואמרינן: מאי רבי מאיר?

26. תחילה נקדים הקדמה בדיני "חבר". א. חכמים גזרו על עמי הארץ ועל בגדיהם טומאה.

25. שנקרא כן משום שהרבה משניות בש"ס שהן "סתומות" — ללא שם התנא, הן דברי רבי עקיבא.

ולשרת, ולהיות שוער, בבית המקדש. ומקבל על עצמו הכל, חוץ מדבר אחד, אין מקבלין אותו.

כהן שבא לקבל דברי כהונה, ומקבל הכל, חוץ מדבר אחד, אין מקבלין אותו.

שנאמר: "המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרון לו תהיה שוק הימין למנה". וילפינן מכאן: העבודה המסורה לבני אהרן — כל כהן שאינו מודה בה ואפילו בדבר אחד, אין לו חלק בכהונה.

והכי דרשינן: "מבני אהרן" — מי שנוהג בכל דיני בני אהרן — "לו תהיה שוק הימין למנה".

תנו רבנן: הבא לקבל על עצמו דברי חבירות. אם ראינוהו קודם שבא לפנינו שנוהג דיני חבירות בצניעה, בתוך ביתו, מקבלין אותו. ומחזיקים אותו ל"חבר" לטהרות ול"נאמן" למעשרות.

ואחר כך מלמדין אותו, דיני טומאה וטהרה, או דיני תרומות ומעשרות.

ואם לאו, שלא ראינוהו שנוהג כן בצניעה, מלמדין אותו הדינים. ואחר כך מקבלין אותו.

דתניא: עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות, ונחשד לאחר זמן לדבר אחד שאינו נזהר בו. הרי זה נחשד לכל התורה כולה, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: אינו נחשד אלא לאותו דבר שנחשד בו בלבד.

וגר שקבל עליו דברי תורה. ונחשד לדבר אחד, ואפילו השוד לכל התורה כולה. כגון שעובד עבודה זרה. הרי הוא כישראל מומר. ולא אומרים שמכיון שראינוהו שאינו מקיים את התורה הרי הוא גוי גמור כאילו לא נתגייר.

נפקא מינה, דאי קדיש אשה — קידושו קידושו.

תנו רבנן: הבא לקבל על עצמו דברי חבירות. ורוצה לקבל הכל, חוץ מדבר אחד. אין מקבלין אותו להיות חבר.

עובד כוכבים שבא לקבל על עצמו דברי תורה, חוץ מדבר אחד, אין מקבלין אותו.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אפילו אין מקבל על עצמו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים — חומרא דרבנן, אין מקבלין אותו.

וכן בן לוי שבא לקבל דברי לוי, לשורר,

"דמאי". והקונה מהם פירות, צריך לעשרם שוב מספק.

ג. מי שהוא "חבר" אינו בכלל זה. "חבר לטהרות" — הוא מי שקיבל על עצמו לנהוג בדברי חבירות.

והן: שיהיה נזהר בטומאות — שלא יטמא בהן. ובטהרות — שלא יטמא אותם. ויזהר בנטילת ידים, ובטהרתן. ולא יתארח אצל עם

ב. רוב עמי הארץ מעשרין. ובימי יוחנן כהן גדול ראו חכמים שעמי הארץ זהירים בהפרשת תרומה גדולה, אך אין כולם זהירים בהפרשת שאר תרומות ומעשרות אלא רק רובם.

ואף על גב דמדאורייתא אפשר לסמוך על הרוב, ומותר לאכול את הפירות מבלי לעשרם, בכל זאת תקנו חכמים שפירות עמי הארץ יחשבו בגדר ספק מעושרים. וזה הנקרא

רבי שמעון בן יוחאי אומר: בין כך ובין כך, בין שנהג בצנעה ובין שלא נהג, מקבלין אותו, והוא למד בדרבנן והולך.

תנו רבנן: כשבא לקבל דברי חבירות — מקבלין אותו תחלה לכנפים. להזהר בטהרת ידים. ואחר כך מקבלין אותו לטהרות. שנחזיק טהרותיו — טהרות גמורות, ותרומתו תרומה טהורה.

ואם אמר: איני מקבל על עצמי אלא לכנפים. שיהיה בטומאת ידים שיטלם קודם אכילה, וקודם שיגע בטהרות — מקבלין אותו.

קיבל על עצמו חבירות לטהרות, ולא קיבל עליו חבירות לכנפים — לטהרת ידים. אמרין: כיון שאינו יכול להזהר מן הקלות — אף לטהרות, שזהירותן קשה יותר, לא קבל.

תנו רבנן: עד כמה מקבלין אותו? כמה זמן צריך לנהוג דברי חבירות בכדי שנחזיקנו לחבר — לטהרות.

בית שמאי אומרים: למשקין, שלשים יום. שאם נהג שלשים יום דברי חבירות, נאמן על טהרת משקין.

לכסות, שנים עשר חדש. שאם נהג שנים עשר חדש דברי חבירות מחזיקין כסותו

בטהרה ככסות חבר.

ובית הלל אומרים: אחד זה, ואחד זה, בין לכסות ובין למשקין, עד שנהג חבירות שנים עשר חדש.

ופרכינן: אם כן דבית הלל מחמירין יותר מבית שמאי, הוה ליה הך פלוגתא, מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. ואמאי לא תני לה במסכת עדיות כשמנו המקומות שהקילו בית שמאי יותר מבית הלל?

ומתריצין: אלא אימא הכי: בית הלל אומרים: אחד זה ואחד זה שלשים יום. וסבירא להו דכשם שלטהרת משקין סגי בשלשים יום, הוא הדין לטהרת כסות.

תנו רבנן: הבא לקבל דברי חבירות, צריך לקבל בפני שלשה חבירים. ובניו ובני ביתו אינן צריכים לקבל חבירות בפני שלשה חבירים. מפני שאביהן מלמדן ומרגילן בדרך טהרה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בניו ובני ביתו צריכים לקבל בפני שלשה חבירים.

וטעמו: לפי שאינה דומה זהירותו של חבר שקיבל, לבן של חבר שקיבל. שאין לו קבלה עצמית אלא רק הרגל מבית אביו⁽²⁷⁾.

הארץ, ולא יארחו אצלו בכסותו.

קבלת חבירות היא בפני שלשה חברים. ואחרי שראינוהו שנהג שלשים יום בגדיו טהורים. "נאמן למעשרות" — הוא מי שקיבל עליו להיות מעשר את שהוא אוכל, ואת שהוא מוכר, ואת שהוא לוקח, ואינו מתארח אצל עם הארץ. ולאחר שקיבל עליו הנהגות אלו ברבים, ונזהר בהם. הרי זה נאמן לומר על פירותיו שהן

מעושרין.

עפ"י רמב"ם פ"י ממשכב ומושב. ופ"י ממעשר.

27. ויש מפרשים: האי לפי שאינו דומה. טעמא דתנא קמא הוא: מה טעם בני ביתו של חבר אינם צריכים לקבל? משום שאינו דומה חבר שקיבל שלא נהגו בבית אביו טהרה. לבן

ואמרו לו שיעיין בהלכה זו.

אזלו, הלכו אליו. **אשכחיה, דקא טעון מחרות.** שהיה נושא טהרות⁽²⁹⁾.

שאלוהו את ההלכה. **אותיב רבנן מדידיה לגבייהו.** הושיב לפנייהם מתלמידיו שהיו חברים כדי שישמרו על טהרותיו, **וקאי איהו לעיוני בה.** והלך לעיין בשאלתם.

אתו, חזרו השלוחים, **ואמרי ליה השלוחים לרבי יהודה ורבי יוסי כיצד היה המעשה,** שהושיב את תלמידיו ביניהם כדי לשמור טהרותיו.

אמר להו רבי יהודה: **אביו של זה ביזה תלמידי חכמים,** אף הוא מבזה תלמידי חכמים⁽³⁰⁾.

אמר לו רבי יוסי: **כבוד זקן של רבי חנינא ובנו יהא מונח במקומו.** כלומר, אל תחשריה שמבזה תלמידי חכמים.

אלא מאי טעמא נהג כן?

מיום שחרב בית המקדש נהגו כהנים סילסול — מעלה, בעצמן. שאין מוסרין את הטהרות לכל אדם, ואפילו לתלמידי חכמים, עד שיקבל עליו דברי חבירות. וכיון שרבי חנינא היה כהן לכן בנו נהג כן.

תנו רבנן: **אשת חבר הרי היא כחבר.**

תנו רבנן: **הבא לקבל דברי חבירות, צריך לקבל בפני שלשה חברים.** ואפילו אם הבא לקבל הוא תלמיד חכם, גם כן צריך לקבל בפני שלשה חברים.

ואם הוא זקן ויושב בישיבה, אינו צריך לקבל בפני שלשה חברים.

והטעם: **מפני שכבר קיבל עליו משעה שישב.**

אבא שאול אומר: אף מי שהוא תלמיד חכם, אינו צריך לקבל בפני שלשה חברים⁽²⁸⁾.

ולא עוד, לא רק שתלמיד חכם לא צריך לקבל חבירות בפני שלשה, אלא שאחרים מקבלים חבירות לפניו. כלומר, דנחשב חבר גמור.

אמר רבי יוחנן: **בימי בנו של רבי חנינא בן אנטיגנום, נשנית משנה זו שאפילו תלמיד חכם צריך לקבל חבירות בפני שלשה חברים.**

ומייתינן עובדא היכי הוה:

רבי יהודה ורבי יוסי איסתפק להו מילתא בטהרות. שאירע להם איזה מעשה ונסתפקה הלכה.

שדרו רבנן, שלחו זוג תלמידי חכמים לגבי בנו של רבי חנינא בן אנטיגנום. ואמרו להם: זילו, אמרו ליה לעיין בה. לכו אליו

29. ויש מפרשים שהיה שומר על טהרות. ובמהרש"א כתב שכך מצא בגמרא מוגה.

30. ולא שאכן אביו היה מבזה תלמידי חכמים, אלא אגב ריתחיה קאמר. רש"י.

חבר שקיבל. שנהגו כך בבית אביו ולכן לא חשד.

28. כיון שהתלמידי חכמים הם בחזקת טהרה הרי הם נאמנים ואינם צריכים לקבל דברי חבירות [רמב"ם].

כמוהו, ולכן בשעה שחוזרת, צריכה לקבל חבירות.

תנו רבנן: וכולן, שקבלו עליהם דברי לא-א חבירות, וקלקלו מעשיהם — **אין מקבלין אותן עולמית.** דכיון שחזרו לסודם ולא עמדו בה שוב אין מקבלין אותם, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: אם חזרו במטמוניות שבגלוי היו מעשיהם כשל חבירים, ובצנעא חזרו בהם ולא נהגו כחבירים — **אין מקבלין אותם.** כיון שהם גונבים דעת הבריות ומראים עצמם כחבירים אף שאינם כאלו. אבל אם חזרו בפרהסיא, שאף בפרהסיא לא נהגו כחבירים — **מקבלין אותם,** דתלינן דכשם שקלקלו לגמרי, כך חזרתם עתה תהיה חזרה גמורה.

איכא דאמרי: אם עשו דבריהם במטמוניות, שלא חללו שם שמים בפרהסיא, **מקבלין אותם.** אבל אם עשו בפרהסיא **אין מקבלין אותם.**

רבי שמעון ורבי יהושע בן קרחה אומרים: **בין כך, ובין כך, בין בצנעא ובין בפרהסיא, מקבלין אותם.** משום שנאמר: **"שובו בנים שובבים"**.

אמר רבי יצחק איש כפר עכו, אמר רבי יוחנן: הלכה כאותו הזוג. רבי שמעון, ורבי יהושע.

תנו רבנן: בראשונה היו אומרים: מי שהיה חבר, ונעשה גבאי — ממונה מהמלך לגבות מס, דוחין אותו מחבירתו.

ואף אם פירש מגבאותו **אין מקבלין אותו.**

חבר שמת, אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן — שהם חבירים **עד שיחשדו, שאינם זהירים בטהרה.**

וכן הצר שמוכרין בה תבלת לציצית והיו מוחזקין בכשרות, שלוקחין ממנה סתם ואין צריך בדיקה, הרי היא בחזקתה עד שתפסל, עד שתחשד שמכרו בה "קלא אילן", שהוא צבע הדומה לתכלת, ואין יוצאים בו ידי חובת תכלת.

תנו רבנן: אשת עם הארץ, שנשאת לחבר. וכן בתו של עם הארץ שנשאת לחבר. וכן עבדו של עם הארץ, שנמכר לחבר — כולן צריכין לקבל דברי חבירות בתחלה לפני שלשה, לפני שנחזיקם בחבירות.

ואף שאמרו בניו ובני ביתו של חבר אין צריכין לקבל, הכא שהם לא היו אצלו בשעה שקבל, צריכים לקבל.

אבל, אשת חבר, שנשאת לעם הארץ. וכן בתו של חבר שנשאת לעם הארץ. וכן עבדו של חבר, שנמכר לעם הארץ — אם חזרו אל תחת יד חבר, אין צריכין לקבל דברי חבירות בתחילה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף הן צריכין לקבל עליהן דברי חבירות בתחלה, ולא סומכים על מה שהיתה נשואה לחבר.

שהיה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קומעת — קושרת לו תפילין על ידו. ואחר כך נשאת לעם הארץ, והיתה קושרת לו קשרי מוכם על ידו, חותמות שיש למוכסים להכיר מי נתן כבר מכס.

וחזינן דעל ידי שנשאת לעם הארץ נעשתה